

NEVOIA DE SECURITATE ȘI DREPTURILE OMULUI

DOREL BAHRIN*

ABSTRACT:

One of the security paradigms of the twenty-first century has at its core the following question: how to keep intact the nucleus of fundamental civil and political rights, given that, as analysts of globalization believe, there is a tendency or fear that, for added security or a minimum guaranteed security, some fundamental civil and political rights could suffer some limitations or restrictions? Lately the relevant debates have been complicated by the invoked right to humanitarian intervention or pre-emptive intervention. The present article argues that the two sides of fundamental rights and security (individual, collective or international security) should not be viewed in opposing terms, while new developments should be addressed within an updated UN judicial framework and a culture appreciative of human rights should be promoted.

Keywords: security, human rights, fundamental freedoms, humanitarian intervention, military intervention

RÉSUMÉ:

Un des paradigmes de sécurité du XXIe siècle a en son centre la question: comment garder intact le noyau fondamental des droits civils et politiques, étant donné le croyance de les analystes de la mondialisation, qu'il ya une tendance ou la peur que, pour renforcer la sécurité ou la sûreté minimum garanti, certains droits fondamentaux, civils et politiques, certaines limitations ou restrictions pourraient souffrir? Ces derniers temps les débats ont devenue plus compliqués par le droit invoqué à l'intervention humanitaire ou l'intervention préventive. Le présent article soutient que les deux côtés de droits fondamentaux et de sécurité (individuelle, collective ou internationale) ne devraient pas être considérés en termes opposants, tandis que de nouveaux développements abordés devraient disposer d'un cadre juridique de l'ONU et d'une culture qui reconnaît des droits de l'homme promu.

Mots-clés: sécurité, droits de l'homme et des libertés fondamentales, l'intervention humanitaire, l'intervention militaire

Perioada scursă după evenimentele din 11 septembrie 2001 a promovat în prim planul vieții internaționale o noua paradigmă – *respectarea drepturile omului prin prisma satisfacerii nevoi de securitate.*

Această paradigmă are rădăcini adânci chiar de la lansarea conceptului modern de *drepturi fundamentale ale cetățeanului*, odată cu revoluția franceză din 1789, respectiv Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului din 26 august 1789.

Declarația i-a avut ca „părinți fondatori”,

---

* Conf. univ. dr., Universitatea “Hyperion” din București.

promotori și predecesori ai spiritului revoluției franceze, pe Jean Jacques Rousseau, Voltaire și Diderot și a fost influențată de Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii, adoptată la 4 iulie 1776, prin faimosul ei preambul: *Noi considerăm aceste adevăruri evidente, că toți oamenii sunt egali, că ei sunt înzestrați de Creator cu anumite Drepturi inalienabile, că printre acestea sunt Viața, Libertatea și Căutarea Fericirii. Că, pentru a asigura aceste drepturi, Guverne sunt instituite printre oameni, izvorând puterile lor doar din consimțământul celor guvernați. Că atunci când orice formă de guvernare devine distructivă*

acestor scopuri, este dreptul poporului de a o modifica sau elimina, și să instituie o nouă Guvernare, stabilindu-i fundația pe astfel de principii și organizându-i puterile în asemenea formă, încât să producă Siguranță și Fericire.

Astfel Jean Jacques Rousseau în **Contractul social**, lansat în 1762, definea (contrar unor interpretări voite sau mai puțin voite restrictive) astfel contractul social: „Problema esențială este găsirea unei forme de asociere care să apere și să protejeze cu toată forța comună persoana și bunurile fiecărui asociat și în cadrul căreia fiecare dintre ei, unindu-se cu toți să nu asculte totuși decât de el însuși și să rămână tot atât de liber ca și mai înainte.”¹

„Traducând” definiția filozofului, rezultă faptul că, persoanele libere care aleg statutul de cetățeni², acceptă ca drepturile lor naturale să fie transformate în drepturi convenționale, egale pentru toți (acceptă ca libertatea naturală să o transforme în libertate convențională), dar transformarea trebuie să se facă în valoare echivalentă. Deci conceptul de libertate rămâne o valoare fundamentală și integrală. Interpretarea făcută de unii doctrinari că, Rousseau prin contractul social ar fi fost de acord ca cetățeanul să cedeze o parte din drepturile lui naturale pentru un plus de securitate individuală este greșită – chiar dacă în fapt acest fenomen poate sau are loc uneori, cu sau fără consimțământul cetățeanului.

Sociologul și filozoful german Ralf Dahrendorf, trecând în revistă evoluția conceptului de contract social și subliniind concepția liberală al lui Keynes din anii '30 ai secolului trecut privind definirea contractului social (5 puncte: pacifismul, probleme ale modului de guvernare – mai mult stat văzut însă prin prisma corporatismului, emanciparea femeilor, lupta împotriva consumului de droguri și controlarea și dirijarea conștientă a mecanismelor economice în interesul dreptății și stabilității³) ajunge la definirea *noului concept de contract social* – al anilor '90, care în

viziunea sa ar consta în crearea aceluia cadru legislativ și funcțional pentru dezvoltarea unei societăți civile active⁴.

Privind conceptul de **securitate**, art. 2 din *Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului* prevedea: „Scopul fiecărei asociații politice este conservarea drepturilor naturale și inalienabile ale omului. Aceste drepturi sunt libertatea, proprietatea, *dreptul la siguranță* și la rezistență la opresiune.”

Problematika securității individuale și colective a fost reluată și dezvoltată în Carta ONU (26 iunie 1945) și în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948⁵.

Înainte de a aborda însă tema de bază dorim să precizăm faptul că, deși împărtășim opinia unor autori potrivit căreia „clasificarea drepturilor nu trebuie interpretată ca o ierarhizare a lor”⁶, totuși dorim să precizăm faptul că, așa cum reiese și dintr-un important acord internațional⁷, în cadrul fiecăreia din cele 3 mari generații de drepturi (civile și politice, economice și social – culturale și de solidaritate), fiecare din generațiile de drepturi are și un *nucleu dur*, care reprezintă esența drepturilor respective și care trebuie sau ar trebui să se regăsească în mod obligatoriu în toate constituțiile țărilor lumii, **ca drepturi și libertăți fundamentale** și cu o interpretare și aplicare pe cât posibil comune⁸. Este de fapt ceea ce a reușit să facă Uniunea Europeană,

⁴ Conceptul de societate civilă a fost fundamentat de Hegel în abordarea filozofiei dreptului, abordări originale având însă și Karl Marx.

⁵ Comisia Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului care a redactat textul final al Declarației, a fost formată din 8 membri: Eleanor Roosevelt, René Cassin, John Humphrey Peters etc. și prezidată de doamna Eleanor Roosevelt, văduva fostului Președinte al Statelor Unite. În Expunerea de motive a subliniat ca surse în redactarea declarației: Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului 1789, prevederile Cartei ONU etc.

⁶ A se vedea Gheorghe Iancu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura CH Beck, București, 2010.

⁷ Carta socială europeană – revizuită, adoptată de Consiliul Europei la Strasbourg la 3 mai 1996, ratificată de România prin Legea nr. 74 /1999, Partea III Angajamente.

⁸ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului: un sistem în evoluție*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, p. 23.

¹ A se vedea Jean Jacques Rousseau, *Contractul social*, Editura Mondero, București, 2007, p. 23.

² Rousseau definea astfel cetățeanul „casele alcătuiesc orașul iar cetățenii sunt cei care formează cetatea”.

³ A se vedea Ralf Dahrendorf, *Conflictul social modern. Eseu despre politica libertății*, Editura Humanitas, București, 1997

adoptând în forma sa consolidată, *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene* – 2007 (2007/C 303/01), dispunând Comisiei să publice și modul de interpretare oficială a Cartei (2007/C 303/02). Carta este primul document internațional care reunește în mod unitar cele trei generații de drepturi, respectiv civile și politice, economice și social – culturale și de solidaritate.

Apreciem că, doctrina românească privind dreptul constituțional, în explicitarea articolelor constituționale privind drepturile și libertățile fundamentale, ar trebui să facă o mai nuanțată trimitere și la interpretările oferite de Cartă și chiar să tranșeze problematica supremației Constituției (art. 1 alin. 5 din Constituție), în raport cu *Dreptul Uniunii Europene*, stipulat pentru prima dată sub această denumire în Tratatul de la Lisabona, semnat la 13 decembrie 2007.

În contextul considerațiilor de mai sus, apreciem că nucleul dur al primei generații de drepturi este dat de chiar primele trei dimensiuni ale prevederilor Constituției franceze din 1793 – *Égalité, Liberté, Sûreté et Propriété*.

Ar rezulta că, nucleul dur al primei generații de drepturi vizează: **libertatea (libertățile), egalitatea, securitatea**⁹ „upgradat” de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene cu un nou drept fundamental – **dreptul la demnitate**¹⁰.

Problema fundamentală, în contextul temei abordate, ar fi cum să păstrăm neatins nucleul dur al drepturilor fundamentale civile și politice, în condițiile în care, așa cum apreciază și unii analiști de marcă ai fenomenului globalizării (Fukuyama, Toffler, David Korten etc.) există tendința sau temerea ca, pentru un plus de securitate sau pentru creșterea garanțiilor de securitate, anumite drepturi fundamentale civile și politice ar putea suferi unele limitări sau chiar îngrădiri.

Între asigurarea unei cât mai eficiente *securități individuale* – componentă a *domeniului de securitate*, dar și ca drept

fundamental¹¹ și garantarea și asigurarea efectivă a *libertății, egalității și demnității persoanei fizice*, trebuie găsit un echilibru, cu atât mai mult cu cât acestea fac parte din același nucleu dur al drepturilor civile și politice. Ele nu trebuie privite astăzi ca două concepte antitetice, pentru că securitatea (individuală, colectivă sau internațională), pe de-o parte, și drepturile omului, pe de altă parte, trebuie să se completeze și să se potențeze reciproc.

Ținem să remarcăm totuși că (cu putere de exemplu), pe străzile din București au apărut tot mai multe camere de supraveghere video montate și funcționale în sistem „Big Brother”¹² care sperăm să fie amplasate doar pentru a asigura un plus de prevenție și de securitate rutieră și nu pentru supravegherea cetățenilor până la limita legalității.

Problematica se complică mai mult când abordăm însă conceptul de securitate colectivă sau internațională prin prisma *dreptului la intervenție umanitară*¹³, concept care s-a modulat, după evenimentele de la 11 septembrie 2001 în „dreptul la intervenție” și/sau „obligația la intervenție”. Aceste noi concepte sunt neînșușite unanim atât de doctrina dreptului internațional cât și de organismele internaționale în domeniu, dar aplicate în mai multe situații de criză internă sau internațională și tinzând să devină o practică.

De aceea, pentru a limita eventualele abuzuri, prin simpla invocare a *dreptului la intervenție umanitară* sau a *dreptului la intervenție preventivă*, această problematică ar trebui reglementată din punct de vedere juridic la nivel ONU.

Într-adevăr, pe de o parte, acest tip de intervenție poate fi utilizat ca un instrument de implementare sau de respectare (chiar și folosind forța) a drepturilor omului și a dreptului internațional umanitar în cazul conflictelor (armate) interetnice de pe teritoriul unui stat sau a mai multor state. Pe de altă parte

⁹ *Principiile de la Johannesburg privind siguranța națională, libertatea de exprimare și accesul la informație* – 1995

¹⁰ *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene* – 2007, Titlul I art.1

¹¹ A se vedea și prevederile art. 23 alin. 1 din Constituția României

¹² Camere superperformante cu vedere 360 de grade.

¹³ Conceptul de „drept la intervenție umanitară” a fost lansat la sfârșitul anilor '80 de către profesorul de drept internațional public Mario Bettati și de către francezul Bernard Kouchner, unul din fondatorii organizației umanitare Medici fără Frontiere.

însă, această practică reprezintă o amenințare la adresa suveranității statelor și implicit la adresa respectării principiului neintervenției (neamestecului în afacerile interne ale altor state, principiu promovat de Procesul Helsinki).

Intervenția umanitară este considerată, din punct de vedere al dreptului internațional umanitar, intervenția (în cadrul unui conflict armat) care se prevalează de o serie de mijloace, inclusiv forța armată, în scopul opririi încălcării drepturilor omului și a restabilirii și menținerii păcii¹⁴. Dacă această intervenție nu primește acceptul guvernului statului pe teritoriul căruia are loc conflictul, ea poate fi definită ca o intervenție umanitară în forță.

Elaborarea cadrului juridic referitor la

intervenția militară umanitară sau la *intervenția militară în scop de prevenție* (pentru a preveni de exemplu un eventual atac terorist) va trebui realizat în urma unor dezbateri care să ia în calcul toate implicațiile unei astfel de acțiuni (fiind abordată atât prin prisma respectării drepturilor omului, dar și prin prisma redefinirii conceptului de suveranitate).

În paralel cu formarea și dezvoltarea unei culturi de securitate, noile sfidări și provocări din relațiile internaționale ne obligă să veghem și să încurajăm, prin mijloace legislative, dar în primul rând prin cele specifice societății civile, dezvoltarea unei *culturi a drepturilor omului* care să evalueze și să integreze noile paradigme de securitate.

---

¹⁴ A se vedea Onica-Jarka Beatrice, *Drept internațional umanitar*, Editura Universul Juridic, București, 2009, p. 93.